

سوزندگی شهر اسلامی در راستای مدیریت پایدار شهری

امیررضا خاوریان گرمسیر

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه یزد

مهدي عليان

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه یزد

محمد رضا رضایی

استادیار و عضو هیئت علمی گروه جغرافیا دانشگاه یزد

رامین چراغی

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تربیت مدرس

چکیده

شهر، تنها یک سکونت‌گاه نیست، بلکه مکانی است که روح اجتماع در آن دمیده شده است و از آن هویت می‌گیرد؛ در نتیجه اگر شهر را بهمانند یک موجود زنده فرض کنیم، برای ادامه زندگی به سوزندگی و نشاط نیازمند است. امروزه تأمین سوزندگی شهری به مثابه آرمانی مشروع در صدر بسیاری از تصمیمات و اهداف شهری به چشم می‌خورد. به عبارتی سوزندگی به همراه شانزده کیفیت دیگر، یعنی کیفیت بصری، حس زمان، غنای حسی، زنگ تعلق، آسایش اقلیمی، ایمنی و امنیت، انعطاف‌پذیری و... پدیده‌ای به نام «کیفیت طراحی شهری» را می‌آفریند. این پژوهش با هدف ایجاد شهری سوزندگ در جامعه اسلامی به ارائه معیارها و ملاک‌هایی اجرایی در راستای رویکرد شهر پایدار

مقدمه

اسلام به عنوان یک دین کامل الهی، همواره فرهنگ را به ایمان و انگیزه تبدیل می‌کند که این به معنای اوج کارایی، شکوفایی و قدرت اثربخشی فرهنگ به عنوان بازتاب اندیشه و اسرار روح مسلمانان است. فرهنگ اصیل اسلامی، از جهان‌بینی، هستی‌شناسی، جامع‌نگری و انسان‌شناسی خاص انسان اسلامی نشئت گرفته که ریشه در قرآن دارد. دین اسلام همواره برای حريم خانواده اهمیت زیادی قائل بوده و انسان را یک سره به تفکر فرا می‌خواند. در این دین، برادری و برابری، تحرک عمودی و افقی تمامی انسان‌ها

می‌پردازد. روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی و تحلیلی بوده و شیوه گردآوری اطلاعات، اسنادی و کتابخانه‌ای است. در این پژوهش، نخست به مطالعه و ارائه ملاک‌ها و معیارهای سرزنشگی در فضای شهری و همچنین شهر اسلامی پرداخته شد و در نهایت راهکارهایی برای سرزنشه‌سازی شهر اسلامی با توجه به رویکرد شهر پایدار ارائه شد. براساس نتایج تحقیق، از جمله ملاک‌ها و معیارهای سرزنشگی در فضای شهری ایجاد نظارت و امنیت، تقویت هویت ملی، عدم وجود اختلاف سطح شدید در فضای شهری و... است و از طرفی، برخی از ملاک‌های شهر اسلامی عبارتند از: عدالت محوری، توسعه اقتصادی و اجتماعی، آزادی عقیده و برقراری امنیت. می‌توان نتیجه گرفت که هماهنگی بسیاری میان ملاک‌ها و معیارهای شهر اسلامی و سرزنشگی فضای شهری وجود دارد. از جمله راهکارهای ارائه شده می‌توان به مواردی همچون: ۱) حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها، در راستای معیار امکان رؤیت و نفوذپذیری بصری در سرزنشگی و برتری فضا بر توده ساختمان و تعامل میان معماری و طبیعت در شهر اسلامی؛ ۲) اختلاط کاربری‌ها به‌ویژه مسکونی و تجاری، در راستای معیار اختلاط کاربری‌ها در سرزنشگی و اصل توسعه اقتصادی و اجتماعی و ۳) اصل انسان‌گرایی و حرمت نهادن به انسان‌ها در شهر اسلامی اشاره کرد.

کلیدواژه‌ها: سرزنشگی شهری، فضای شهری، شهر اسلامی، رویکرد پایداری.

در هر بخش از زندگی، بایستی تحرک و پویایی، همیاری و در یک کلام، توسعه پایدار و متوازن در تمامی نواحی تحت قلمرو آن دین ایجاد کند (رحیمی، ۱۳۸۸: ص ۹۱). در سال‌های اخیر صاحب‌نظران و اندیشمندان، بر این امر که شهرها زیستگاه غالب بشر در سال‌های آتی خواهند بود، اتفاق نظر دارند. لذا شایسته است که مقوله پایداری در متن برنامه‌ریزی‌های شهری و شهرسازی قرار بگیرد (حبیب، ۱۳۸۶: ص ۱۱۱).

از طرف دیگر اگر شهر را به مانند یک موجود زنده فرض کنیم، برای ادامه زندگی به سرزندگی و نشاط نیازمند است؛ چراکه سقراط در قرن پنجم پیش از میلاد «هدف اصلی از ایجاد شهر را تأمین نشاط و خوشبختی شهروندان» می‌دانست. این دیدگاه نشان‌دهنده رابطه دیرین و مستحکم میان دو مفهوم «شهر» و «نشاط و سرزندگی» است. در نتیجه نقش فضای شهری - یا به عبارتی فضایی که در آن تعاملات اجتماعی و شهروندان شکل می‌گیرد و فرهنگ جامعه در بستر آن ارتقا می‌یابد - در این راستا است (خستو و رضوانی، ۱۳۸۹: ص ۶۴). واژه نشاط و سرزندگی را در زبان فارسی به یک معنا به کار می‌برند، ولی در ادبیات تخصصی طراحی شهری، تنها از واژه سرزندگی استفاده می‌شود (گلکار، ۱۳۸۶: ص ۶۸) که معادل آن واژه Vitality و Livability در زبان انگلیسی است. رابت کوآن در دیکشنری شهرسازی، سرزندگی را «مناسب برای زندگی و فراهم‌آوردنده کیفیت زندگی مطلوب» تعریف می‌کند (Cowan, 2005: p220-222).

در نتیجه امروزه با ورود به هزاره سوم و با قدم نهادن به حیطه تکنولوژی‌های نوین، اکثر جوامع دستخوش تغییرات بنیادین و اساسی شده‌اند و سرزندگی در فضاهای شهری به عنوان آرمانی مشروح برای شهرها درآمده است و در این مسیر، شهر اسلامی به عنوان یک شهر با شاخصه‌های توسعه پایدار، باید در این حیطه قدم بردارد. در اینجا این سؤال مطرح می‌شود که چگونه می‌توان فضای شهری شهر اسلامی را همانند گذشته سرزند نگه داشت؟ چه اقداماتی می‌تواند به سرزندگی فضای شهری شهر اسلامی کمک کند؟ برای ایجاد شهر اسلامی سرزند باید از اصول کدام رویکرد استفاده کرد؟ این پژوهش با هدف ایجاد شهری سرزند در جامعه اسلامی به ارائه معیارها و ملاک‌هایی اجرایی در

راستای رویکرد شهر پایدار می‌پردازد.

مبانی نظری

مدیریت علم و هنر، برنامه‌ریزی، متشکل و هماهنگ کردن، رهبری و کنترل فعالیت‌های مختلف به منظور نیل به هدفی مشخص استی (اقتداری، ۱۳۴۹: ص ۱۵). از طرفی شهر نیز پایگاه اصلی تمدن انسانی و تبلور ذهنی اندیشه‌های شهرسازی و تکنولوژیک بشر است (سیف‌الدینی، ۱۳۷۸: ص ۷۵). مدیریت شهری نیز قدمتی به طول تاریخ بشری دارد. شهرها بیانگر و جلوه‌گاه باورها و شیوه زیست مردم و نتیجه نگرش آنها به هستی هستند (داوری اردکانی، ۱۳۸۲). مدیریت شهری مناسب و متناسب با ایده‌آل‌های روحی و روانی بشر، می‌تواند سبب شکل‌دهی مناسب اندیشه‌های بشری و در نهایت شادکامی و کامیابی و حل بحران‌های مادی و معنوی انسان ساکن شهرها شود. آگاهی از بحران هویتی موجود در شهرها و کلان‌شهرها و به خصوص بحران‌هایی که در شهرهای اسلامی به دلیل تقلید محض اندیشه‌های غربی و مدیریت شهری نامتناسب با فرهنگ اسلامی پدیدار شده است، سبب رویکرد دوباره به متون اصیل اسلامی و بازقراطی و احیای اندیشه‌های اصیل اسلامی می‌شود. اسلام در نظر بسیاری از محققان، آئینی مدنی است که مشارکت جمعی را در عبادت فردی مورد توجه قرار می‌دهد. اگرچه تقوا تنها منبع سنجش است، این مطلب به‌طور گسترده پذیرفته شده است که بیشتر تعلیمات اسلام، به بهترین شکل در محیطی شهری نمود پیدا می‌کند (Saoud, 2002: p1). در شهرهای صدر اسلام، معانی و مفاهیمی به کار رفته است که از ابعاد و زوایای گوناگون قابل بررسی و مطالعه‌اند. بررسی معانی و مفاهیم مدیریت شهری در بطن اندیشه اسلامی و کنکاش در سیره رسول اکرم (ص) برای دست یافتن به اندیشه‌های پویای قابل استفاده در شهرهای اسلامی در دوران معاصر امری ضروری به نظر می‌رسد. مدیریت شهری حضرت رسول اکرم (ص) مدیریتی مبتنی بر شناخت حقیقت و مراتب مختلف وجودی مادی و معنوی انسان و حرکت از ظلمات به سمت نور بوده است. در دوران معاصر، انسان در حال تلاش برای دست یافتن به معنا و

مفهوم و هویتی برای زیستن و زیستگاه‌های محیط خویشتن است. در شهرهای مسلمان نیز این مسئله به دلیل بحران‌های هویتی و تقابل با مفاهیم مدرن و اندیشه‌های وارداتی بسیار جدی‌تر و آشکارتر می‌تواند مشهود باشد. در ایران علی‌رغم بحث‌های مختلفی که در باب هویت اسلامی و اندیشه اسلامی مخصوصاً در بعد از انقلاب مطرح شده است، هنوز مفهوم مدیریت شهری در شهر اسلامی نیاز به بحث و بررسی دقیق‌تری دارد. جایگاه مدیریت شهری اسلامی و اصلاً معنا و مفهوم مدیریت شهری اسلامی به‌طور دقیق و ملدون مشخص نشده است. از طرفی در شهرهای امروز مسلمانان شاهد تلاش‌های بسیاری در دست یافتن به مفاهیم متناسب با هویت اصیل اسلامی هستیم. با توجه به اینکه حضرت رسول اکرم (ص) به عنوان الگوی جاودانی حیات بشر به‌طور اعم و مسلمانان به‌طور اخص مطرح شده‌اند (اسوء حسنة به تعبیر قرآنی)، تلاش در دستیابی به معیارها و مفاهیم مدیریت شهری ایشان در نهایت می‌تواند سبب فتح بابی در دستیابی و رسیدن و فهم مدیریت شهری متناسب برای شهرهای سرزمین‌های اسلامی در دوران معاصر باشد (ستاری ساربانقلی و ذبیحی، ۱۳۸۸: ص ۱۰۶).

فضای شهری و سرزنشگی

اگر شهر را به‌مانند یک موجود زنده فرض کنیم، برای ادامه زندگی به سرزنشگی و نشاط نیازمند است. نقش فضای شهری یا به عبارتی فضایی که در آن تعاملات اجتماعی شهروندان شکل می‌گیرد و فرهنگ جامعه در بستر آن ارتقا می‌یابد، در کشور ما روزبه‌روز در حال افول است. فضا در مفهوم موجود خویش، به‌نهایی هیچ‌ویژگی خاصی را مطرح نمی‌کند، ولی به محض آنکه یک گروه انسانی فعالیتی را در مکانی مطرح کند، معنای نمادین فضا پدیدار می‌شود. از این پس فضا، بستری برای بیان فعالیت و رفتارهای انسانی و محلی برای تخیل و واقعیت می‌شود (حبیبی، ۱۳۸۷: ص ۵۰)؛ یکی از این مکان‌ها شهر است. فضای شهری به عنوان یکی از شماره ۲ مجموعه‌های مفهوم فضا، از مقوله فضا مستثنی نیست. بدین معنی که ابعاد اجتماعی و فیزیکی شهر رابطه‌ای پویا با یکدیگر دارند.

درواقع فضای شهری مشتمل بر دو فضای اجتماعی و فیزیکی می‌شود (مدنی‌پور، ۱۳۸۴: ۴۸). فضای شهری چیزی نیست جز فضای زندگی روزمره شهروندان که هر روز به صورت آگاهانه یا ناآگاهانه در طول راه، از منزل تا محل کار ادراک می‌شود (پاکزاد، ۱۳۸۳: ص ۳۲). امروزه یکی از شاخصه‌های اساسی در فضاهای شهری، سرزندگی و نشاط است. سرزندگی به مفهوم این است که شکل شهر از عملکردهای حیاتی، نیازهای بیولوژیکی و توانایی‌های انسان حمایت کرده و بقای همه موجودات زنده را تضمین کند (البر، ۱۳۸۵: ص ۳۸). یک فضای شهری سرزنشد عبارتست از یک فضای شهری که در آن تأثیر حضور تعداد قابل توجهی از افراد و تنوع آنها به لحاظ سن و جنس در گستره زمانی وسیعی از روز که فعالیت‌هایشان بیشتر به شکل انتخابی یا اجتماعی بروز می‌یابد، به چشم می‌خورد. چالز لاندری مفهوم سرزندگی را به گونه‌ای متفاوت بررسی کرده است. او سرزندگی و زیست‌پذیری را به گونه‌ای مجزا تعریف کرده و با چهار رویکرد عمده و به شکل موضوعی به مسئله پرداخته است. او ۹ معیار مؤثر را برای شناسایی یک شهر سرزند و زیست‌پذیر برمی‌شمارد: تراکم مفید افراد، تنوع، دسترسی، ایمنی و امنیت، هویت و تمایز، خلاقیت، ارتباط و تشریک مساعی، ظرفیت سازمانی و رقابت. او نسبت به افراد دیگر با دید جامع‌تری سرزندگی شهر را به شکل موضوعی بررسی کرده و به بیشتر عوامل مؤثر بر آنها اشاره کرده است (پورمحمد و نژادستاری، ۱۳۹۰: ص ۲۶). برای تعریف سرزندگی می‌توان تعاریف گوناگونی را ارائه داد. سرزندگی به سیستم شهری‌ای نسبت داده می‌شود که به سلامت جسمی، روانی، اجتماعی و پیشرفت شخصی ساکنین کمک می‌کند و درباره فضاهای شهری مطلوبی است که غنای روحانی و فرهنگی را ایجاد کرده و بازتاب می‌دهد. در تعریفی دیگر، سرزندگی را بدین صورت تعریف کرده‌اند: اصول اولیه که به موضوع، مادیت می‌بخشد و شامل عدالت، شأن و منزلت، در دسترس بودن، همزیستی، مشارکت و قدرت بخشیدن است. برای برخی از گروه‌های اجتماعی، یک شهر سرزند شهری است که در آن اجزایی که همیشه بخشی از فضاهای دوستدار مردم بوده‌اند، همواره حفظ و نوسازی می‌شوند؛ آن اجزا رابطه بین خیابان‌ها

و ساختمان‌ها با یکدیگر، بین درختان و فصول سال، تزئینات و رابطه بین رویدادها و مردم است. شهر سرزنه نقش‌ونگار گذشته را محترم می‌شمارد و به آنها که هنوز به دنیا نیامده‌اند نیز احترام می‌گذارد. این شهر، شهری است که نشانه‌های تاریخی (محوطه‌ها، ساختمان‌ها و استخوان‌بندی شهرها) را حفظ می‌کند.

سرزندگی اقتصادی

توسط سطوح اشتغال، درآمد خالص و استانداردهای زندگی مردم در یک منطقه تحت بررسی، شمار سالیانه گردشگران، عملکرد خرده فروش‌ها، ارزش زمین و دارایی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

سرزندگی اجتماعی

به وسیله سطوح فعالیت‌ها و تعاملات اجتماعی به علاوه‌ی ماهیت ارتباطات سنجیده می‌شود. یک شهر سرزنه و زیست پذیر به لحاظ اجتماعی می‌تواند به واسطه سطوح پایین محرومیت، پیوستگی اجتماعی قوی، ارتباط خوب و پویای میان لایه‌های اجتماعی، روحیه جمعی و خیر مدنی، دامنه وسیعی از شیوه‌های زندگی، روابط موزون یک جامعه شهری با طراوت توصیف کرد.

سرزندگی فرهنگی

دربرگیرنده اینا، احترام و تجلیل از شهر و مردمانش، هویت، خاطرات، سنت، جشن‌های اجتماعی، تولید، توزیع و مصرف محصولات دست بشر و نشانه‌هایی که بیانگر ماهیت متمایز شهر می‌باشد، است.

سرزندگی محیطی

دو جنبه را در بر می‌گیرد. اول پایداری اکولوژی که رابطه متغیرهایی نظیر آلودگی هوا و صوت، دفع مواد زائد و فاضلاب، ابیوعی ترافیک و فضای سبز قرار دارد. جنبه دوم: طراحی است که متغیرهایی مانند خوانایی، حسن مکان، تمایز معمارانه، اتصال و ارتباط بخش‌های مختلف شهر، کیفیت روشنایی و این را که معیط شهری تا چه حد دوستانه، امن و به لحاظ روانشناسی نزدیک شدنی است، در بر می‌گیرد.

نمودار شماره ۱: شاخص‌های سرزندگی از دیدگاه چالرز لاندri (پرتر، ۱۳۸۵).

شهر اسلامی

رواج تعبیر «شهر اسلامی» و اطلاق آن به شهرهای مسلمانان (به‌ویژه «شهر اسلامی» نامیده شدن شهرهای تاریخی ممالک اسلامی یا شهرهای مسلمان‌نشین)، با این فرض که این شهرها، از نظر کالبدی، جلوه‌گاه تجلی خاصی از اصول و ارزش‌های اسلامی بوده، و به این ترتیب، از شهرهای سایر تمدن‌ها و فرهنگ‌ها متمایزند، از قرن نوزدهم میلادی و به‌وسیله مستشرقین آغاز شد. از آن دوران به بعد، «این تعبیر» که به شهرهای ساخته شده توسط مسلمانان و محل زندگی آنان اطلاق می‌شد، به مرور در نوشه‌ها و آثار مربوط به

تبعات شهری که به بررسی سکونتگاه‌های مسلمانان می‌پرداختند، بر این اساس که با حریم فیزیکی و یا ذهنی خاص خود تجلی جامعه و فرهنگی متمایز از سایر تمدن‌هاست با معرفی خاورشناسان، در ادبیات غرب تشیت شد (نقی‌زاده، ۱۳۸۹: ص ۲). از این‌رو شهر اسلامی از مفاهیم کاربردی تمدن در قرون وسطی است که بخش عظیمی از جهان شاهد شکل‌گیری گسترده شهرهای اسلامی بود. ظهور اسلام موجب انقلاب در شهرسازی شد و مرحله‌ای اساسی از تکامل آرمانی در تاریخ شهرسازی جهانی است (پاک، ۱۳۸۷: ص ۱۳۳). البته باید میان شهر اسلامی و شهر مسلمانان تفاوت قائل شد. مراد از شهر اسلامی شهری است که براساس مبانی و آموزه‌های مطابقی یا تضمینی و التزامی قرآن و روایات صحیح بنای شده است و مراد از شهر مسلمانان شهری است که مسلمانان در آن زندگی می‌کنند. بدون شک شهر اسلامی به معنای دوم فراوان وجود داشته و دارد، اما توجه همگان روی شهر اسلامی به معنای تعریف نخست است (شکرانی، ۱۳۸۷: ص ۲۴۰).

علی‌رغم آنکه به تناسب و در موضع و جایگاه‌های گوناگون، افراد بسیاری (از جوامع علمی، آموزشی، مدیریتی، حرفه‌ای و اجرایی) از «شهر اسلامی» سخن می‌گویند، اما تعریف متفق‌القولی از این موضوع و اثر بسیار مهم در دسترس نیست. به نظر می‌رسد که مناسب‌ترین تعریف را می‌توان و باید از متون اصیل اسلامی و به‌ویژه از قرآن کریم استنتاج کرد. در بازنگری متون مختلف به تعاریف متعددی از شهر اسلامی برمی‌خوریم که در زیر به برخی از این تعاریف اشاره خواهد شد.

- شهر اسلامی جایی است که در آن احکام اسلامی جاری باشد.
- شهرسازان بنا بر معماری حاکم بر شهرها، آن را شهری می‌دانند که براساس فرهنگ اسلامی ساخته شده است.
- در الگوی شهر اسلامی عامل مسلط، دین اسلام است و به‌طور حتم تمام شاخص‌ها و عناصر زندگی اجتماعی و کالبدی شهر براساس این عامل، نظام و هویت می‌یابد.
- شهر اسلامی هویتی مستقل از آنچه در غرب به عناوین مختلفی وجود دارد است.

بسیاری از محققین معتقدند که اسلام دین شهر است. نگاهی اجمالی به تعلیمات اسلامی نیز تأکید اسلام بر موضوع شهرنشینی را نشان می‌دهد. این اهمیت تا جایی است که حضرت ابراهیم، پس از تجدید بنای کعبه «شهر شدن» آن محل را از حضرت احباب مسئلت می‌کند: «پروردگارا این سرزمین لم یزرع را آباد کن و به صورت شهر در آور» (جوادی آملی، ۱۳۸۱: ص ۱۴۷).

روش تحقیق

با توجه به ماهیت موضوع و مؤلفه‌های مورد بررسی، رویکرد حاکم بر فضای پژوهش، توصیفی و تحلیلی است. برای تدوین چهارچوب نظری تحقیق و مروری بر تحقیقات پیشین، از روش کتابخانه‌ای (اسنادی) بهره گرفته شده است. این پژوهش با هدف ایجاد شهری سرزنه در جامعه اسلامی با رویکرد پایداری، در گام نخست به بررسی ملاک‌ها و معیارهای شهر اسلامی سرزنه در راستای رویکرد پایداری پرداخت. در گام بعد ملاک‌ها و معیارهای شهر اسلامی استخراج شد و در نهایت با توجه به اطلاعات به دست آمده، راهکارهایی عملی برای سرزنه‌سازی فضای شهر اسلامی ارائه شد.

نتایج و بحث

ملاک‌ها و معیارهای شهر اسلامی

شهر اسلامی بایستی بازتاب اندیشه‌های متعالی دین میان اسلام در تمامی جوانب باشد. به بیانی، ویژگی‌هایی چون انسان‌گرایی، اندیشه‌گرایی، حفظ مواریث فرهنگی و طبیعی، هویت، پیشوگرایی، جهت‌گیری‌های فیزیکی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، هنری، علمی، آموزشی، بهداشتی، محیطی، روحیه تعاون، گسترش روح عدالت اجتماعی و امنیت بایستی در جای جای شهر اسلامی هویدا باشد (رحیمی، ۱۳۸۸: ص ۹۰).

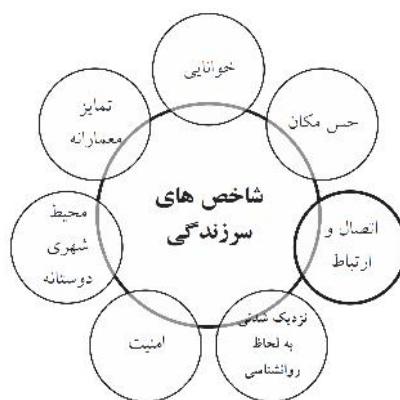
در نمودار زیر، با توجه به مطالب ذکر شده در مبانی نظری و مطالعات انجام شده، شاخص و ملاک‌های شهر اسلامی آورده شده است.

نمودار شماره ۲: ملک‌ها و شاخص‌های شهر اسلامی

ملک‌ها و معیارهای سرزنشگی در فضای شهری براساس رویکرد پایداری

شهر سرزنشه همچنین شهری است که علیه نابودی منابع طبیعی و منابعی که باید برای آیندگان ما دست نخورده باقی بماند، می‌جنگد. بنابراین شهر سرزنشه، «شهر پایدار» نیز هست؛ شهری که نیازهای ساکنین کنکونی خود را تأمین می‌کند، بدون اینکه چیزی از ظرفیت تأمین نیازمندی‌های آینده کم شود (تیمر و سیمور، ۱۳۸۹: ص ۳۷).

نمودار شماره ۳: شاخص‌های سرزنشگی در فضای شهری (پورمحمد و نژادستاری، ۱۳۹۰)

نتیجه‌گیری

با توجه به ملاک‌های شهر اسلامی و عوامل مؤثر در ایجاد یک فضای شهری سرزنش، در صورت سرزنشه‌سازی فضای شهری می‌توان به فرصت‌های ذیل اشاره کرد:

– توسعه اقتصادی و اجتماعی در جامعه

– افزایش امنیت در جامعه

– بهبود کیفیت زندگی مردم

– افزایش مشارکت افراد در جامعه

– کاهش فساد و جرم و جنایت در شهر

– تقویت روحیه برادری و ایثار در جامعه

– بهبود کیفیت منظر شهر

– پویایی و نشاط در بین گروه‌های مختلف جامعه

– بهبود سطح فرهنگ در جامعه

در نهایت با توجه به فرصت‌های پیش رو در سرزنشه‌سازی شهر اسلامی، پیشنهاداتی ارائه می‌شود که در ادامه به ارائه آنها خواهیم پرداخت:

– توجه به منظمه شهرها و برنامه‌ریزی درست در این زمینه (برای مثال نورپردازی صحیح، استفاده از المان‌ها و عناصر مناسب با فرهنگ و تمدن اسلامی و تقویت مبلمان شهری)

– ایجاد و گسترش فضای سبز در شهر

– تقویت فضاها و ساختمان‌های عمومی نظیر کتابخانه‌ها، سینماها و پارک‌ها در راستای تقویت روحیه جمعی

– توسعه رسانه‌های عمومی و جمعی مانند روزنامه و اینترنت در سطح جامعه و مبارزه با تهاجم فرهنگی از سوی غرب

– بهبود وضعیت شبکه ارتباطی و معابر در شهرها و زیباسازی آن.

– کوشش برای محرومیت‌زدایی از جامعه و کاهش اختلاف درآمدی در بین

دهکهای درآمدی

- بهبود سطح آموزش و سواد در جامعه و آشنایی دانش آموزان با حقوق شهروندی و اسلامی خویش
- تشکیل کارگروههای تخصصی در زمینه انجام مطالعات تطبیقی درباره شهر اسلامی عوامی که در پویاسازی آن نقش دارند
- ایجاد فضاهای شهری جذاب به منظور کاهش ناهنجاری‌ها
- جلوگیری از یکنواختی فضای شهری
- حفظ حریم‌ها و هویت بومی هر بنایی که جداره‌های فضای باز شهری را تشکیل می‌دهد
- بهره‌گیری از تجربه‌های جهانی و کشورهای مسلمان در زمینه سرزنش‌سازی فضای شهری خود
- تشویق و تبلیغ فعالیت‌های خیرخواهانه و انساندوستانه در سطح جامعه
- تقویت حس مکان در جامعه با مشارکت دادن مردم در امور شهر و ایجاد یک سیستم برنامه‌ریزی پایین به بالا
- بازنگری و تجدید نظر در قوانین موجود، بهویژه آن دست از قوانین تقلیدی از غرب
- ایجاد کاربری‌های مختلط در سطح شهر همانند ترکیب کاربری تجاری و مسکونی
- ایجاد امنیت در سطح جامعه از طریق فرهنگ‌سازی و افزایش سطح درک مردم و همچنین تقویت قوای نظامی شهر.
- تقویت وسایل نقلیه عمومی در شهر به منظور کاهش استفاده از وسایل نقلیه شخصی
- ایجاد روحیه نشاط و شادابی در بین اقشار مختلف جامعه

کتابنامه

۱. اقتداری، علی‌محمد. ۱۳۴۹. سازمان و مدیریت. تهران. دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران. چاپ هفتم.
۲. البر، گراهام. ۱۳۸۵. دید، فرم، فضا. ترجمه مریم مدنی. تهران. مارلیک. چاپ دوم.
۳. پاک، محمد رضا. ۱۳۸۷. «پارادیم شهرسازی اسلامی، وقف و حفظ محیط زیست». مجموعه مقالات نخستین همایش آرمان شهر اسلامی. اصفهان.
۴. پاکزاد، جهانشاه. ۱۳۸۳. راهنمای طراحی فضاهای شهری در ایران. تهران. وزارت مسکن و شهرسازی.
۵. پرتر، تام. ۱۳۸۵. بینان‌های گرافیک. ترجمه فرهاد گشايش. تهران. انتشارات مارلیک.
۶. پورمحمد، سها. و نژادستاری، سعیده. ۱۳۹۰. «ضوابط مکان‌مند در خدمت سرزنشگی فضاهای عمومی با رویکرد به فضای باز». سومین همایش ملی عمران شهری. سندج.
۷. تیمر، ونسا. سیمور، نیکلاکیت. ۱۳۸۹. «پیش‌درآمدی بر ویژگی‌های شهر سرزنش». ترجمه لینا طاهری. فصلنامه جستارهای شهرسازی. سال نهم. شماره ۳۲.
۸. جوادی آملی، عبدالله. ۱۳۸۱. صبهای حج. قم. اسراء.
۹. حبیب، فرج. ۱۳۸۶. «رویکرد پایداری در متن شهرسازی». علم و تکنولوژی محیط زیست. دوره نهم. شماره ۱.
۱۰. حبیبی، سید محسن. ۱۳۸۷. از شار تا شهر. تهران. دانشگاه تهران.
۱۱. خستو، مریم. و سعیدی رضوانی، نوید. ۱۳۸۹. «عوامل مؤثر بر سرزنشگی فضاهای شهری». نشریه هویت شهر. سال چهارم. شماره ۶.
۱۲. رحیمی، حسین. ۱۳۸۸. «در جستجوی شهر اسلامی پایدار». پیک نور. سال پنجم. شماره ۲.
۱۳. داوری اردکانی، رضا. ۱۳۸۲. «شهر و ساکنانش». نامه فرهنگ. شماره ۴۷.
۱۴. ستاری ساربانقلی، حسن؛ ذبیحی، حسین. ۱۳۸۸. «نگرشی بر مفاهیم مدیریت شهری حضرت رسول اکرم (ص) در شهر مدینه تجلی زیبای مدیریت شهری در شهر اسلامی». مدیریت بهره‌وری. سال سوم. شماره ۱۰.
۱۵. سیف‌الدینی، فرانک. ۱۳۷۸. روند شهرنشینی مسئله شهرهای بزرگ. نشریه علمی، پژوهشی پژوهش‌های جغرافیایی. شماره ۳۶.
۱۶. شکرانی، رضا. ۱۳۸۷. مهندسی فرهنگ اسلامی در مؤلفه‌ها و ویژگی‌های شهرسازی. مجموعه مقالات

- نخستین همایش آرمان شهر اسلامی. اصفهان.
۱۷. گلکار، کورش. ۱۳۸۶. «مفهوم کیفیت سرزندگی در طراحی شهری». صفحه. شماره ۴۴.
۱۸. مدنی‌پور، علی. ۱۳۸۴. «طراحی فضای شهری (نگرشی بر فرآیندی اجتماعی و مکانی)». شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری، تابستان.
۱۹. نقی‌زاده، محمد. ۱۳۸۹. تأملی در چیستی شهر اسلامی.
20. Cowan, R. 2005. The dictionary of Urbanism. London. Streetwise Press.
21. Saoud, Rabah. 2002. Introduction to the Islamic city. Foundation for Science technology and civilization (www.citymuslims.org/pdf/Islamic-City.pdf).